

Forbrugsbaserede udledninger

Temamøde i Det Grønne Hus 1. oktober 2024

Forbruget i Køge Kommune er årsag til udledning af omkring en kvart million tons CO₂ om året uden for kommunens grænser. Det er svært at finde præcise data – og finde de bedste virkemidler til at begrænse disse forbrugsbaserede udledninger.

Klimaplan 2020 beskriver indsatser på områderne fødevarer, tekstiler, elektronik og byggeri. Byggeriet får sit eget kapitel i den nye klimaplan 2025. Dialogmødet handlede derfor mest om fødevarer, tekstil og elektronik.

Uendeligt forbrug i en begrænset verden

Det er lettere for forbrugerne at ændre holdning end faktisk at ændre adfærd, sagde lektor Jannek K. Sommer fra Syddansk Universitet.

Kreditkortet, som man bare skal svinge, og kontakten i væggen, som man bare skal trykke på, gør det let at se bort fra de kræfter og ressourcer, man trækker på.

Og vi skal vænne os til at se os selv – og blive set af andre – på en ny måde, hvis vi ændrer adfærd og f.eks. køber mindre (og mere brugt) tøj.

Kommunikation og åben debat er afgørende for udbredelsen af ny adfærd og nye løsninger. Det ansvar skal kommunerne tage på sig. Men det er op ad bakke, så længe målestokken for succes er økonomisk vækst uanset hvad det er, der vokser. Jannek K. Sommer kaldte den klassiske økonomiske tankegang »det forældede perspektiv«. Men der mangler præcise svar på, hvad vi i stedet skal måle på for at sikre en vækst, der er stor nok til at sikre social bæredygtighed og retfærdighed – men lille nok til at holde vores forbrug og udledninger inden for de planetære grænser, tilføjede han.

Gentænk kommunernes indkøb

Hver kommune køber i gennemsnit ind for mere end en milliard om året. Køge Kommune køber ind for to milliarder.

Chefkonsulent Anne Ley har ansvar for Kommunernes Landsforenings nye indkøbsstrategi. Et af strategiens pejlemærker er at reducere de klima- og miljøbelastninger, der kommer af indkøb og forbrug.

Strategien anbefaler at gentænke sit forbrug før man køber noget nyt:

1. Gentænk opgaven: Kan målet nås uden at købe nyt?
2. Reducer: Kan kerneopgaven løses med mindre forbrug?
3. Genbrug, del og forlæng produkternes levetid: Kan opgaven løses med genbrugsprodukter, kan man deles om noget, kan man låne noget, kan man reparere noget, kan man bruge noget længere?

»At sprede nye ideer og ny adfærd kræver omfattende og effektiv kommunikation. Det er især svært at nå ud til de unge.« Jannek K. Sommer, Syddansk Universitet

»Nogle kommuner arbejder med nudging. For eksempel har Odense Kommune sænket forbruget af kontorartikler med 30 procent blandt andet ved at gøre det lidt mere besværligt at hente nye ting på centrallageret.«

Anne Ley, Kommunernes Landsforening

»Der kan være meget arbejdsmarkeds- og erhvervs politik i at styrke reparation og hjælpe til med at få nye reparationsvirksomheder startet.«

Michael Søgaard Jørgensen, Aalborg Universitet

4. Køb brugt.

5. Køb nyt: Kan man købe noget mere klima- og miljøvenligt, end man plejer? Kan man undgå engangsprodukter? Hvilke krav er det en god idé at stille til materialer, opbevaring, transport, anvendelse og bortskaffelse af det, man køber? Hvilke krav skal kommunen stille til leverandørerne i fremtiden? Er det bedst at eje eller leje?

Mange kommuner har grønne målsætninger, men hvad er grønt nok? Både kommunerne og leverandørerne har mange forskellige definitioner på det grønne, og uden præcise data er det svært at træffe afgørelser. Kommunerne skal jo forvalte borgernes penge på en rimelig måde, de kan ikke bruge ekstra penge uden at formålet er klart.

Alligevel sker der meget i kommunerne, sagde Anne Ley, både i form af krav til leverandørerne og ændring af medarbejdernes adfærd.

Fremme af en mere cirkulær økonomi

Man skal ikke tro, at alting kan genbruges eller genanvendes. For at formindske de forbrugsbaserede udledninger, både fra produktion, transport, brug og bortskaffelse, er det nok så vigtigt at bruge mindre og forlænge produkternes levetid, sagde lektor Michael Søgaard Jørgensen.

Han nævnte de samme strategiske spørgsmål som Anne Ley og anbefalede at bygge kommunernes indsats på konkret viden om forbrugernes praksis.

En undersøgelse i Region Hovedstaden 2019-2020 viste, at forbrugerne i løbet af et år havde opgivet at få repareret ca. 100.000 køkkenmaskiner og lige så mange mobiltelefoner.

Kommunerne kan fremme en mere cirkulær økonomi med mindre forbrug af energi og ressourcer på fem måder, sagde han:

- Ved at vise gode eksempler, f.eks. ved at servere grøn mad i offentlige kantiner og skoler.
- Ved at fremme genbrug og deleordninger og modvirke spild i de kommunale forsyninger mm.
- Ved at ændre affalds-afgifter og regler.
- Ved at aktivere og tilskynde borgerne til at etablere flere deleordninger, mere lokal forsyning, flere genbrugsbutikker, repair-cafeer og lignende.
- Ved at etablere partnerskaber med erhvervsskoler, lærepladser, efteruddannelser og folkeoplysningsorganisationer.

Spørgsmål og debat

Kommunerne er storforbrugere. Statens og Kommunernes Indkøbsservice, SKI, har 30 fælleskommunale indkøbsaftaler. Dertil kommer 12 mindre indkøbsfællesskaber som består af 3 – 15 kommuner. Det giver mulighed for at stille høje miljø- og klimakrav til leverandørerne.

Udbud eller efterspørgsel?

Erhvervsorganisationerne opfordrer kommunerne til at stille flere grønne krav. Kommunernes Landsforening mener derimod, at virksomhederne, som kender den enkelte branche bedst, burde tilbyde flere klima- og miljøvenlige produkter, sagde Anne Ley.

Juridiske spidsfindigheder kan også spænde ben for grønne krav, påpegede Michael Søgaard Jørgensen. For eksempel må kommunerne ikke skrive i et udbudsmateriale, at de ønsker lokale produkter, men de må godt skrive, at den CO₂-udledning, der medgår til transport, skal fremgå af et tilbud. Der er brug for innovationspartnerskaber og strategisk dialog; ellers ender det i tom snak, sagde han: »Hvad vil du have?«, »Ja, hvad kan jeg få?«

Den grundlæggende styring

Så længe kommunerne bliver målt på kroner og ører, vil det forældede økonomiske perspektiv definere kommunernes

»Mange forbrugere vil gerne være miljøbevidste, men i praksis har de svært ved at droppe de goder, de holder af.«

Jannek K. Sommer, Syddansk Universitet

»Det er et dilemma, at kommunerne vil styre forbruget oppefra, men samtidig ønsker at lægge mere ansvar ud til den enkelte medarbejder.«

Anne Ley, Kommunernes Landsforening

»Der kan være meget arbejdsmarkeds- og erhvervs politik i at styrke reparation og hjælpe til med at få nye reparationsvirksomheder startet.«

Michael Søgaard Jørgensen, Aalborg Universitet

adfærd, f.eks. når de udbyder nyt byggeri, sagde Jannek K. Sommer. Han mener, at der skal »lægges pres helt op til øverste niveau« for at ændre den grundlæggende styring i retning af at måle mere på konsekvenserne for klima, miljø og samfund.

Oplysning og information

Der er brug for, at kommunerne samler mere viden om borgernes holdninger og udbreder mere information om mulighederne for at blive grøn forbruger.

»Der er brug for en hel lille hær af frivillige grønne ambassadører. Offentligheden er ikke så homogen, som den før har været, og man skulle jo gerne nå ud til borgerne med budskabet om at ændre praksis før det hele går galt,« sagde Jannek K. Sommer.

»På hjemmesiden reparationsguiden.dk dukker der kun et firma i Karise og et i Slagelse på, når man spørger om reparatører i 4600 Køge. Kommunen kunne samarbejde med fonde og organisationer om at få opgraderet information ud til borgerne,« sagde Michael Søgaard Jørgensen.